

Innovacions internacionals en la cura d'infants: què pot compartir i aprendre Manchester?

Dr Alison Briggs, Stacie Cohen, Dr Santiago Leyva
del Rio, Dr Elizabeth Ackerley,
Dr Laura Fenton, and Professor Sarah Marie Hall

Policy@Manchester

Contenidos

Resum executiu	3
Introducció	4
Per què cal tenir serveis de cura d'infants?	4
Context.....	6
Austeritat	6
Greater Manchester, Regne Unit.....	6
Província de Barcelona, Catalunya	6
.....	7
Sardenya, Itàlia	8
Sistema de preus progressius: Barcelona (Catalunya)	12
Variación geográfica: Cerdeña, Italia.....	12
Com seria la cura d'infants inclusiva? Maneres de pensar en la innovació.....	13
Espais urbans: Barcelona	15
Caglia Cagliari: El programa «nidi gratis» [escola bressol gratuïta]	17
Conclusions y Recomendacions	19
Declaració de finançament	21
Agraïments.....	21

Resum executiu

Aquest informe analitza la cura dels infants en tres regions metropolitanes d'Europa diferents: Gran Manchester (Regne Unit), Cagliari (Sardenya) i Barcelona. [La cura dels infants és una infraestructura social important](#), un aspecte essencial d'una economia solidària [i el motor més important de la bretxa salarial i de participació en el mercat laboral](#). Al Regne Unit, [un estudi recent amb més de 4.000 dones](#) va determinar que tres quartes parts (67 %) considerava que la cura dels fills havia obstaculitzat el seu augment salarial i li havia impedit progressar professionalment. [La cura dels infants institucionalitzada és un salvavides que ajuda els pares a poder continuar treballant](#) i que pot influir molt a l'hora d'ajudar les mares a reincorporar-se a la feina . La cura dels infants i l'educació preescolar de bona qualitat no només contribueixen al bon desenvolupament dels infants i els ajuda a introduir-se a l'escola i prosperar , sinó que també són particularment beneficioses per als infants que creixen en entorns de pobresa . A Anglaterra, són sobretot les famílies desfavorides les que són més reticents a utilitzar les hores de llar d'infants subvencionades. L'acceptació també és menor entre les famílies de minories ètniques per a qui l'anglès no és la llengua principal, [i entre les famílies que tenen infants amb necessitats educatives especials \(NEE\)](#).

L'informe aborda algunes qüestions relacionades amb l'actual infraestructura d'escoles bressol al Regne Unit, sobretot des d'un punt de vista de poder adquisitiu de les famílies i de llur possibilitat d'accedir als serveis, i examina l'oferta d'escoles bressol que hi ha actualment a Sardenya i Barcelona, abans de donar alguns exemples de serveis innovadors d'escoles bressol a Manchester, Cagliari i Barcelona. A partir de l'experiència d'aquestes tres àrees metropolitanes d'Europa, esperem oferir a l'Ajuntament de Manchester, i especialment a la seva "Estratègia per combatre la pobresa" (2022-2027), possibilitats futures de canvi en el desenvolupament de polítiques progressives de cura d'infants.

Amb aquesta finalitat, l'informe formula tres recomanacions dirigides als responsables polítics, tant regionals com nacionals:

- 1) **Ampliar la disponibilitat d'hores gratuïtes; ampliar la subvenció actual per a les escoles bressol , que només inclou la mainada de 3 i 4 anys, amb una taxa de subvenció que variï en funció dels ingressos familiars; millorar les condicions laborals dins del sector garantint el salari mínim per als treballadors amb titulació de Nivell 3, i oferint sous més elevats basats en els salaris dels mestres d'educació primària per als treballadors amb estudis superiors.**
- 2) **Afavorir l'accés a les escoles bressol a tots els nens i nenes i eliminar totes les barreres socioeconòmiques per famílies amb infants amb NEE. També recomanem continuar ajudant de manera especial les famílies procedents de grups ètnics minoritaris per tal que puguin accedir als serveis de cura d'infants i a les escoles d'educació preescolar.**
- 3) **Invertir en espais socials dissenyats pensant en els infants perquè puguin utilitzar-se com a espais intergeneracionals d'atenció a les persones.**

Introducció

Per què Barcelona (Catalunya), Cagliari (Sardenya) i Manchester

Per elaborar aquest informe sobre la cura d'infants, hem triat les àrees de Greater Manchester (Gran Manchester), de la província de Barcelona (Catalunya) i de Sardenya (Itàlia) per les característiques que comparteixen. En primer lloc, [totes tres àrees es troben en zones molt afectades per les mesures d'austeritat](#) implementades pels governs nacionals (i, en el cas de Catalunya, també autonòmic) dels seus respectius països, arran de la crisi econòmica global del 2008. Les dràstiques i contínues retallades de la despesa pública han empitjorat significativament les desigualtats tan profundament arrelades de gènere, classe, raça i edat a Espanya, Itàlia i el Regne Unit [1] [2] [3] [4]. En segon lloc, l'austeritat també està influint molt en la vida de les persones joves d'aquestes zones, ja que afecta les seves decisions a l'hora de triar on viure i de com i on treballar [1] [2] [3], i fa [que ajornin la decisió de tenir fills](#). Les pors relacionades amb l'augment del treball precari, els lloguers inassequibles, la inseguretat en el sector de l'habitatge, tant privat com social, i els problemes d'accés a les escoles bressol públiques han provocat [una davallada de la taxa de natalitat o un endarreriment de la](#) maternitat en els tres països. En tercer i últim lloc, aquestes tres regions comparteixen la particularitat de tenir poders polítics descentralitzats o autònoms cosa que afavoreix la possibilitat d'innovar en atenció a la infància per fer front als aspectes de la vida més afectats per l'austeritat.

Per què cal tenir serveis de cura d'infants?

Els serveis de cura d'infants és un component vital d'un estat modern i de la infraestructura d'una ciutat. Malgrat això, [al Regne Unit, el sector relacionat amb la cura d'infants pateix un dèficit crònic de finançament](#) i no satisfà les necessitats ni dels pares i mares, ni dels infants, ni del sector econòmic. Segons l'anàlisi procedent del «Women's Budget Group», aproximadament 1,7 milions de dones no poden assumir més hores de feina remunerada per qüestions relacionades amb la cura dels fills, fet que representa una pèrdua anual en l'activitat econòmica de 28,200 milions de lliures esterlines. Per tant, [un sistema professional i d'alta qualitat de cura d'infants](#) és una part essencial d'una economia solidària i permet als pares i mares continuar treballant en una feina remunerada, formar-se, o implicar-se en altres activitats com el voluntariat o la cura d'altres familiars. Tenir accés a un bon servei de cura d'infants també pot voler dir millorar el rendiment escolar dels nens, especialment d'aquells procedents d'entorns desfavorits, i proporcionar un entorn social i un suport als pares que contribueixi a reduir les desigualtats socials.

No obstant això, el preu de les escoles bressol continua essent per a molts pares i mares un obstacle per poder treballar, especialment per a les mares, que assumeixen una responsabilitat desproporcionada per a una tasca de cura no remunerada. [Per tant, la cura d'infants és el factor més important de la bretxa salarial de gènere i de la participació en el mercat laboral](#). Malgrat tot, la cura d'infants a Anglaterra és un [servei car, complex](#) i amb importants mancances de servei, i això ha portat [el «Women's Budget Group» a declarar que el sistema d'atenció a la infància a Anglaterra està en crisi](#). A més, el sector dedicat a la cura d'infants també té dificultats per oferir una atenció adaptada a les necessitats de les

persones que treballen per torns, dels autònoms i d'altres persones amb patrons de treball "atípics". A continuació, examinem aquestes qüestions de manera detallada.

Estructura i enfocament de l'informe

L'informe està estructurat de la següent manera: L'apartat 3 conté un context més ampli per la redacció d'aquest informe. Començant pel panorama econòmic, examina les mesures d'austeritat implementades a tota Europa pels governs nacionals (i, en el cas de Catalunya, també autonòmic), després de la crisi financera global del 2008. Aquest apartat està dividit en tres subapartats que ofereixen una visió del context en el qual es desenvolupa la prestació de serveis de cura d'infants en les tres àrees metropolitanes. Primer, ens presentem els impactes de les mesures d'austeritat al Gran Manchester; després ens analitzem l'impacte que les mesures d'austeritat han tingut sobre la desigualtat a Barcelona, finalment, estudiem l'increment de la taxa d'atur i pobresa a Sardenya.

A continuació, es descrivim els serveis d'escola bressol que hi ha a les tres localitats. Aquest apartat està alhora subdividit en tres parts per tal de facilitar l'estudi dels temes amb més profunditat, començant per Manchester i analitzant els problemes relacionats amb la possibilitat d'accedir a aquests serveis. És important admetre que aquest no és l'únic problema relacionat amb els serveis de cura d'infants al Regne Unit. Els salaris baixos i l'obtenció d'una feina estable també han estat posats sobre la taula, [aquí](#) i en altres llocs . A continuació abordem els sistemes de preus progressius que s'apliquen a Barcelona. Finalment, presentem la diversitat geogràfica a Itàlia quant a l'oferta de serveis per a la primera infància. Més endavant, l'informe se centra en imaginar com podria ser la progressiva i inclusiva cura dels infants, i ho fa proporcionant, en l'apartat 4, exemples de bona pràctica i innovació a les tres àrees. L'apartat 5 conclou l'informe i ofereix, a partir dels exemples presentats aquí, recomanacions per als responsables polítics locals i nacionals, basades en els problemes que hi ha actualment al Regne Unit amb el servei de cura d'infants.

Context

Austeritat

Greater Manchester, Regne Unit

Manchester és una ciutat en creixement, diversa i multicultural que, juntament amb la seva veïna ciutat de Salford i les poblacions del voltant, conformen l'àrea urbana de Greater Manchester, al nord-oest d'Anglaterra, al Regne Unit. L'àrea de Greater Manchester té una [població d'aproximadament 2,87 milions d'habitants](#). La desigualtat al Regne Unit ha patit un creixement més acusat que en qualsevol altre lloc d'Europa, [amb «condicions particularment difícils quant a benestar social»](#). Tota aquesta àrea, i Manchester com a ciutat, han experimentat importants retallades de la despesa pública. Aquesta zona és una [de les àrees del Regne Unit que ha patit un impacte més fort de les mesures d'austeritat](#). Al llarg d'una dècada d'austeritat, l'Ajuntament de Manchester ha perdut 419 milions de lliures esterlines de finançament públic, [i el 2025 haurà de fer front a un dèficit de 153 milions](#). El 2015 [Greater Manchester va ser la primera regió d'Anglaterra que va rebre les competències](#) en matèria de salut, transport i habitatge i va obtenir un pressupost de [500 milions de lliures per reduir els alts índex d'atur juvenil](#).

Fa molt de temps que aquesta zona pateix alts nivells de misèria i atur com a conseqüència [dels canvis en el mercat laboral i la reorganització del sistema de seguretat social](#), que ja no protegeix les persones de patir una situació de crisi. L'octubre de 2022, [unes 76.000 persones van sol·licitar un Universal Credit a Manchester. D'aquestes persones, 49.000 no tenien una feina remunerada i 28.000 van declarar tenir salaris baixos i patir precarietat laboral](#). És la segona administració més pobra d'Anglaterra, i la segona de les 20 administracions locals amb [més incidència de pobresa](#). Crisis recents com la pandèmia del Covid-19 i l'augment del cost de la vida, juntament amb la persistent incertesa econòmica, han agreujat encara més la desigualtat a la ciutat on [s'estima que 46.700 \(42%\) infants viuen en la pobresa](#). Amb l'objectiu de proporcionar una direcció estratègica general per a la ciutat, l'Ajuntament ha publicat [«Our Manchester Strategy, 2016-2025»](#), un pla que prioritza la millora de la igualtat a la ciutat. Després de la publicació de l'informe de Sir Michael Marmot sobre les maneres en què les desigualtats sistèmiques i els factors determinants socials més amplis de la salut determinen les condicions de vida a Greater Manchester, l'Ajuntament ha desenvolupat el pla d'acció «Making Manchester Fairer»(2023), que inclou quatre temes que tenen com a objectiu fer front a la pobresa. Aquest informe es va redactar paral·lelament al desenvolupament d'aquest pla d'acció (veure la declaració de finançament).

Província de Barcelona, Catalunya

Barcelona és la tercera àrea metropolitana més gran de la Unió Europea, amb una població de 5,6 milions d'habitants¹. Encara que Espanya sigui el tercer país amb més desigualtat de l'Europa Occidental, després del Regne Unit i d'Itàlia, els índexs de desigualtat han

¹ Eurostat data

disminuït des de 2015 fins a situar-se als nivells anteriors a la crisi del 2008². Espanya és el país d'Europa amb la taxa d'atur més alta (13,1 %) i el segon quant a atur juvenil (30,2 %) ³. Malgrat que la taxa d'atur sigui més baixa a Barcelona (7,3 %) i la renda familiar sigui significativament més alta que la mitjana espanyola, hi ha grans desigualtats geogràfiques i intergeneracionals²¹. La taxa de risc de pobresa al districte més ric de Barcelona, Sarrià-Sant Gervasi, és del 7,4 %, mentre que a Nou Barris, un districte més pobre, és del 38,7 %. A Barcelona, entre les persones que tenen entre 16 i 34 anys, el 22,65 % es troba en risc de pobresa, mentre que entre les persones que tenen de 35 a 74 anys, el percentatge és del 16,2 % ⁴. La taxa de pobresa és encara més gran (32 %) a les llars amb infants i amb una sola font d'ingressos . Barcelona també té alts nivells de desigualtat intergeneracional quant a rendes i actius d'habitatge. A l'àrea metropolitana, només el 33,7% de la població entre 18 i 39 anys té uns ingressos anuals superiors als 35.000 € i el 71,5% de les persones que tenen entre 16 i 34 anys són llogaters⁵.

La desproporcionada concentració d'atur, la precarietat i la inestabilitat laboral, la pobresa i els elevats preus de l'habitatge, així com els serveis de cura d'infants, són factors que influeixen en els adults joves a l'hora de prendre la decisió de tenir fills. Actualment, Espanya té la segona taxa de fertilitat més baixa (inferior a 1,2) de la Unió Europea, després de Malta, i a la ciutat de Barcelona és encara més baixa (1,9) ⁶. A Espanya i Barcelona, la cura dels fills depèn molt del suport familiar intergeneracional. Des del 2008, s'han intensificat pràctiques com ara quedar-se a viure molt temps a casa dels pares, delegar la cura dels fills als avis (de manera desproporcionada a les àvies) o a altres membres de la família, viure a prop, o fer servir les pensions per poder mantenir diferents generacions.

Playground in Barcelona – photo credits Santiago Levya del Rio

² OECD data

³ Ajuntament de Barcelona data

⁴ Ajuntament de Barcelona data

⁵ Iermb and Indecat data

⁶ Eurostat and Ajuntament de Barcelona data

Les mesures d'austeritat posteriors a la crisi han accentuat les desigualtats i han fet augmentar els nivells de pobresa i endeutament, [fent que sigui difícil per a moltes llars fer front als seus compromisos econòmics](#), particularment en el cas de famílies on hi ha nens . La pandèmia de la covid-19 va intensificar l'exclusió social entre tota la població, però a causa de les dificultats relacionades amb la cura dels fills i de la manca d'ajuts públics a les famílies amb menors a càrrec, el risc d'exclusió social per a les famílies nombroses és considerablement superior (47 %) que per a les parelles sense fills (18 %), i encara més elevat per a les famílies monoparentals (49 %) ⁷. Des del 2015, l'Ajuntament de Barcelona ha desenvolupat una estratègia innovadora per a la infància que té com a objectiu alleugerir la càrrega de la figura del cuidador a les famílies, creant un nou concepte de servei de cura d'infants. En aquest informe examinarem enfocaments innovadors relacionats amb la cura d'infants, com ara un sistema de preus d'escola bressol basat en els ingressos, i el concepte de ciutat jugable.

Sardenya, Itàlia

La regió autònoma de Sardenya, situada a l'oest de la península italiana, [és la segona illa més gran del mar Mediterrani després de Sicília](#). La regió metropolitana de Cagliari, que inclou la capital de l'illa, [engloba 17 municipis, i té una població de 421.488 habitants](#). La crisi financera global del 2008 va afectar significativament Itàlia. Les mesures que es van adoptar [incloïen l'augment de l'IVA, l'augment d'impostos a les llars, la congelació salarial, el retard de l'edat de jubilació, i les retallades en despeses socials tant en l'àmbit local com nacional](#). La recessió i les subseqüents mesures adoptades pel govern italià han repercutit en la capacitat de les famílies per tirar endavant i han fet augmentar la desigualtat a tot el país [1] [2]. Els grups amb ingressos baixos i els joves s'han vist especialment afectats , sobretot a causa de les retallades que l'Estat ha dut a terme en matèria d'ajuts socials i serveis.

[La taxa de pobresa, inclosa la pobresa dels treballadors, ha augmentat a Itàlia durant els últims anys](#), i representa un 9,4% de la població resident. El 2020, un 7,7% de les famílies vivien en l'extrema pobresa, i això inclou 1,3 milions d'infants i 1,5 milions d'estrangers (el 29,3% d'aquesta població). [A Itàlia, la pobresa afecta de manera molt particular els joves. El 2016, gairebé la meitat de les persones que vivien en la pobresa extrema tenien menys de 34 anys](#). La taxa d'atur, un altre factor que afecta de forma desmesurada els joves, també està creixent per tota Itàlia. El 2021, la taxa nacional d'atur era del 9,5 %, la quarta més alta de la Unió Europea. [Aquesta xifra augmenta fins al 13,5 % a Sardenya](#). A Itàlia, l'atur juvenil (dels 15 als 24 anys) va arribar al 29,7 % el 2021, amb una afectació més gran entre les dones que no pas entre els homes, una diferència que continua creixent . A Sardenya, aquesta xifra és més alta. [El 2021, quasi dues cinques parts \(38,7 %\) dels joves en edats compreses entre els 15 i els 24 anys estava a l'atur](#).

⁷ Fundacion Foessa, Fomento De Estudios Sociales Y De Sociologica Aplicada: Expelled Society and Right to Income (2021)

Cagliari, Sardinia, Italy – photo credits Elizabeth Ackerley

El contexte de un clima econòmic desafiante es una de las razones de lo que se ha denominado [«la crisi di natalità»](#) [la crisis de la tasa de natalidad] debido a la disminución de la tasa de natalidad desde 2010. La tasa de fertilidad en Italia es de 1,24, mientras que en Cerdeña es de 0,97, [la más baja del país](#). La esperanza de vida es alta (80,1 para los hombres y 84,7 para las mujeres) y la proporción entre personas mayores y jóvenes es una de las más altas de la UE [1] [2]. La demografía del país repercute en el gasto estatal; si bien en 2020 el gasto estatal en protección social equivalía al 34,5 % del PIB nacional y, por lo tanto, estaba en línea con la media europea (27 %), casi la mitad de este gasto se destinó a pensiones y casi una cuarta parte a enfermedades y atención médica [1] [2]. Si bien se han producido algunos cambios en la política [para aumentar el apoyo al empleo y el cuidado de los niños para los jóvenes](#), algunos de los cuales se analizan en este informe, [se reconoce la necesidad de hacer más para apoyar a las personas de todas las edades](#).

Serveis d'atenció als infants al Regne Unit, Catalunya i Sardenya (Itàlia)

Possibilitat d'accés als serveis: el Regne Unit

[Els cost total de l'atenció als infants al Regne Unit és pràcticament el doble que la mitjana del conjunt de l'OCDE](#) (Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic) i ocupa el segon lloc de l'hemisferi nord, amb preus fora de l'abast de moltes famílies amb

ingressos mitjans o baixos. Els preus de les escoles bressol han superat sistemàticament el creixement salarial des de la crisi financera del 2008 i [continuen creixent per sobre de la inflació](#). Les escoles bressol són més cares pels nens més petits. Segons [destaca l'últim estudi](#), a Gran Bretanya, el cost mig setmanal d'una llar d'infants a jornada completa (50 hores/setmana) per a un nen de menys de dos anys és de 269,86 £, o 14.030 £ l'any. El cost d'una jornada completa per a un infant menor de dos anys amb una mainadera (una persona que té cura dels nens a casa seva, de manera remunerada) és de 237,28 £ per setmana o 12.340 £ l'any. Per fer-nos una idea del que això representa, aquests elevats costos absorbeixen com a mínim la meitat dels ingressos mitjos de les dones a la Gran Bretanya i, encara que les prestacions de l'Estat per als nens de 3 i 4 anys representin una bona ajuda econòmica, [la cura dels nens d'aquest grup d'edat continua representant entre una cinquena i una quarta part dels salaris de les dones](#).

Els ajuts amb aquests costos creixents de cura d'infants són desiguals i [la diferència més important es troba en els ajuts per a nens menors de 2 anys](#). A Anglaterra, per accedir als drets i subsidis relacionats amb la cura dels fills, s'han de demanar set plans d'ajuda diferents, i això fa que sigui [complicat per a molts pares treballadors - especialment els que reben l'Universal Credit- que han de lluitar contra l'augment constant de les despeses relacionades amb la cura d'infants](#). Encara que hi hagi ajudes suplementàries per als pares amb ingressos baixos que sol·liciten l'Universal Credit, igualment han d'assumir ells les fortes despeses inicials per la cura dels seus fills i han de fer importants compensacions econòmiques quan tornen a la feina o assumeixen una feina més ben remunerada.

Tenint en compte que encara s'espera que siguin principalment les dones les que tinguin cura dels seus fills, i que també són elles les que formen la majoria de famílies monoparentals, el fet de no poder accedir al servei d'escola bressol influeix directament i de [manera negativa en els ingressos de les dones i en la seva carrera professional, ja que els limita molt les opcions dins del mercat laboral](#). El 2022, un grup multipartidista de diputats que volien canviar la llei per tal que la cura dels infants fos tractada com una infraestructura pública necessària, com ho són el transport públic i les escoles, va declarar que sense un sistema assequible i de gran qualitat de cura d'infants, Anglaterra continuaria veient els pares (especialment les mares) fora del mercat laboral durant anys, cosa que afectaria la seva possibilitat futura d'obtenir ingressos.

[A Anglaterra, el 40 % de les famílies més desafavorides poden optar a rebre una subvenció de 15 hores a la setmana per dur els seus fills de dos anys a l'escola bressol, mentre que els nens i nenes de tres i quatre anys tenen dret a anar-hi durant 15 o 30](#). Però hi ha un desfament important entre el final de la baixa per maternitat o paternitat i l'inici de la percepció d'aquests ajuts. Per una altra banda, mentre que més del 90% de llars que tenen dret a aquesta subvenció ho saben, el 2019, només 4 de 10 pares de nens en edat preescolar havia sentit a parlar del servei gratuït de cura d'infants. Fins i tot després d'haver-se explicat el pla, les normes d'admissió confuses o les dificultats amb què es troben durant [el procés de sol·licitud fan que el 40 % de famílies que tindrien dret a percebre aquest ajut es desdiguin de demanar-lo](#). Un cop que els nens comencen a anar a l'escola tot el dia, la falta d'un servei segur i integral de cura d'infants abans i després de l'escola planteja [nous reptes per als pares](#) en matèria de costos i de disponibilitat d'activitats extraescolars.

També hi ha desigualtats geogràfiques entre les zones urbanes i les rurals en relació amb els costos, així com la quantitat i la qualitat de serveis. Això és important [perquè l'elevat cost d'un servei de qualitat de cura d'infants pot ser una barrera que impedeixi els nens començar la vida de la millor manera possible](#). La falta d'un bon servei d'escola bressol en zones precàries és especialment preocupant, ja que els infants [desafavorits comencen l'escola havent assolit menys fites del desenvolupament](#) que els seus companys i companyes més rics. [Això encara és més probable que succeeixi al nord d'Anglaterra](#) on els infants tenen un 58% de possibilitats de viure en una administració local amb nivells per sobre de la mitjana quant a famílies amb ingressos baixos, en comparació amb el 19% de la resta d'Anglaterra. [Abans de la pandèmia de la covid-19](#), el 72 % de les administracions locals d'Anglaterra van declarar que hi havia prou serveis d'escola bressol per a nens i nenes menors de dos anys, mentre que només el 19 % tenia prou serveis d'escola bressol per a nens i nenes amb necessitats educatives especials (NEE) . La pandèmia ha tingut a Anglaterra un impacte significatiu en el sector de la cura d'infants, [ja que ha provocat una pèrdua neta del 4,4% dels proveïdors de serveis de cura d'infants i una pèrdua neta de l'1,1% de places d'escola bressol](#). Això ha estat provocat, en gran part, pels professionals de la cura d'infants que han abandonat el mercat . Aquestes pèrdues afecten desproporcionadament les mares, [el 72% de les quals ha treballat menys hores i ha reduït els seus ingressos per manca de serveis de cura d'infants](#).

A Manchester, el preu de les escoles bressol varia segons els diferents tipus de serveis i les diferents zones de la ciutat, amb un cost mitjà [aproximat de 248 £ a la setmana](#). Aquest preu és superior a la mitjana del [nord-oest, que és de 238 £ a la setmana](#). Si bé hi ha prou places d'escola bressol per a nens i nenes en edat preescolar i prou places d'educació preescolar per a nens i nenes amb dret a les places gratuïtes mencionades anteriorment, [hi ha diferències quant a disponibilitat i possibilitat d'accedir-hi entre els diferents barris de la ciutat](#). Segons un [estudi realitzat per Nesta](#) (l'agència d'innovació del Regne Unit per al bé comú) hi podria haver una relació entre les zones amb índexs més alts d'accessibilitat a la cura d'infants i una utilització menor de les hores finançades . Això indica que fins i tot amb la prestació d'hores de cura d'infants gratuïtes, l'accessibilitat és un greu problema per a les famílies amb ingressos baixos.

Els problemes que arrossega de fa temps el sector de la cura d'infants (en l'àmbit nacional i local) relacionats amb l'augment del cost de funcionament i la contractació i retenció de personal qualificat estan afectant negativament moltes escoles bressol privades de Manchester, que no poden oferir el cent per cent de la seva capacitat. La constant preocupació per la disminució de la utilització del Free Entitlement to Early Learning (FEEL) (Educació preescolar gratuïta), ha portat l'Ajuntament de Manchester a prioritzar el servei de cura d'infants assequible per als pares i augmentar i protegir els ingressos familiars en el marc de la seva [Family Poverty Strategy \(2017 – 2022\)](#) (Estratègia per combatre la pobresa familiar). Gràcies a això, [hi va haver una millora en la utilització dels fons del FEEL per a l'educació en la primera infància](#), que va arribar a una mitjana del 75% entre el setembre de 2021 i l'agost de 2022, un 3% superior que la mitjana nacional . A la [«Making Manchester Fairer: Anti-Poverty Strategy \(2023–2027\)»](#) (Per a una Manchester més justa: estratègia contra la pobresa) iniciada recentment , existeix un compromís renovat per millorar l'accés a escoles bressol assequibles i de qualitat i promoure'n l'ús perquè la cura dels fills no sigui un obstacle per treballar i afavorir la conciliació, especialment per a les dones.

Sistema de preus progressius: Barcelona (Catalunya)

Actualment, l'Ajuntament de Barcelona ofereix 8.528 places d'escoles bressol públiques per a mainada de 0 a 3 anys. Des del curs 2011-2012 el [nombre d'escoles bressol públiques ha augmentat de 92 a 103](#). El curs 2017-2018, l'Ajuntament va crear un sistema de tarifació social on cada família pagava les escoles bressol en funció dels seus ingressos. [Amb l'aplicació d'aquest sistema progressiu de preus](#), si els ingressos anuals d'una família són inferiors a 16.732 €, aquesta família pagarà un preu mínim de 50 € al mes, mentre que les famílies amb ingressos superiors a 75.295 € pagaran un preu màxim de 395 € al mes. . Encara que les escoles bressol a Barcelona siguin significativament més assequibles que a Manchester, l'oferta de places d'escoles bressol públiques és inferior a la demanda. El curs 2021-2022, [el 43 % de les sol·licituds van ser rebutjades, i només el 23,7 % dels infants de 0 a 3 anys estan actualment inscrits a escoles bressol públiques](#). Tenint en compte això, el sistema de preus progressius pretén motivar les famílies amb ingressos baixos perquè sol·licitin places a la xarxa d'escoles bressol públiques sense que el cost representi un obstacle. Un informe recent mostra que des que es va posar en marxa el sistema de tarifació social, [les sol·licituds de famílies d'ingressos baixos han augmentat un 16 %](#).

I és molt important destacar que el govern català va anunciar fa poc que, a partir del setembre de 2023, [les escoles bressol públiques serien gratuïtes per als infants des dels 4 mesos fins als 3 anys](#). El govern català també abonarà 800 € l'any a les famílies amb infants a escoles bressol privades, i 1.600 € a les famílies vulnerables. Previsiblement, aquestes mesures incrementaran les sol·licituds tant dins el sector públic com en el privat i això posarà pressió a l'Ajuntament de Barcelona per ampliar la xarxa d'escoles bressol públiques. Actualment, [el 44 % dels infants de Barcelona estan inscrits en una escola bressol \(pública o privada\)](#). L'Ajuntament té previst [construir 13 escoles bressol noves durant els propers tres anys](#). Últimament s'ha dit que el govern català també s'està plantejant convertir en públiques escoles bressol privades. . El repte de cara als propers anys és ampliar el nombre de places d'educació preescolar perquè es converteixi en un servei públic universal accessible a tothom.

Variación geográfica: Cerdeña, Italia

A escala nacional, el 59,6 % dels municipis d'Itàlia ofereixen serveis per a la primera infància. En canvi, a Sardenya, aquesta cobertura és del 23,3 %, [el segon percentatge més baix del país](#). Gairebé la meitat dels 13.542 serveis per a la primera infància que hi ha al país són institucions públiques. [A Sardenya, en canvi, hi ha un percentatge més elevat de centres privats](#) (58,8 %) . A finals del 2019, a [Sardenya hi havia 335 centres d'educació preescolar, cosa que equival a 8.556 places per a nens](#). Dues cinquenes parts d'aquestes places pertanyien al sector públic (39,6%), mentre que la majoria (60,4%) pertanyien al sector privat . L'illa [només té 11,2 places de cada 100 disponibles per a nens de 0-2 anys](#), una xifra inferior a la mitjana italiana i més baixa que la del centre, nord-est i nord-oest del país.

El 2018 la despesa total en serveis per a la primera infància a Sardenya va ser de 21,6 milions d'euros. D'aquesta xifra, els municipis van gastar 17,4 milions d'euros (80,7% del total), i les famílies sardes, 4,2 milions d'euros (19,3% del total). Això equival a una [despesa](#)

[pública sarda de 404 € per cap](#), una xifra inferior a la del centre-nord d'Itàlia (521 €) i la del sud d'Itàlia (453 €). La proporció més elevada de serveis privats, així com les conseqüències de la reducció de despeses relacionades amb la cura dels infants durant la pandèmia, ha fet augmentar els preus per a les famílies sardes; [el 2021 les famílies sardes van gastar un 43% més de mitjana en serveis de cura d'infants en edat preescolar que el 2018](#). A Cagliari, el cost de les escoles bressol públiques varia segons els ingressos en una escala de 12 punts. Els que tenen ingressos inferiors a 5.317,65 € paguen 31 € al mes per als infants que tenen entre 3 i 17 mesos, i 30 € per als que tenen entre 18 i 36 mesos. [Els que tenen ingressos superiors a 40.000 € paguen 440 € al mes per als infants que tenen de 3 a 17 mesos, i 380 € per als infants que tenen entre 18 i 36 mesos](#). Aquells que tenen més d'un fill reben un terç del cost de la llar d'infants per als altres fills. A més, per a aquells infants amb necessitats mèdiques, les famílies reben 1500 € l'any, repartits en pagaments mensuals, per a la cura dels infants en edat preescolar.

[Es reconeix la necessitat de promoure l'assistència a les escoles bressol, especialment per a aquells infants provinents de famílies amb ingressos baixos](#), per tal que tothom tingui les mateixes oportunitats, els pares puguin treballar, i es redueixi la sobrecàrrega per gènere relacionada amb la responsabilitat de la cura dels infants i la desigualtat de gènere quant a perspectives laborals. Un dels principals obstacles en la cura d'infants a Sardenya és la disponibilitat de serveis i [la possibilitat d'accedir-hi: la majoria de serveis per a infants en edat preescolar es troben a la ciutat de Cagliari i al seu voltant, i les zones més petites i rurals tenen una oferta molt limitada](#). Tal i com hem dit a l'apartat 3.1.3, la taxa de fertilitat a Sardenya és la més baixa d'Itàlia i això, juntament amb l'envelliment de la població, és un [motiu important de preocupació pel que fa al context socioeconòmic a curt i llarg termini](#). Una de les mesures adoptades per fer front a aquesta situació consisteix en proporcionar alguns serveis gratuïts i subvencionats de cura d'infants, que l'Ajuntament de Cagliari, així com altres ajuntaments de l'illa, estan oferint mitjançant el projecte «nidi gratis», que examinem més detalladament a continuació.

Com seria la cura d'infants inclusiva? Maneres de pensar en la innovació

La ciutat de Manchester està orgullosa de ser una ciutat multicultural i accessible per a totes les edats, i [l'any 2022 a Manchester va ser l'Any dels Infants](#). Manchester [ha estat recentment acceptada per la UNICEF dins el seu Programa de Ciutats Amigues de la Infància](#). Aquest és el primer pas per aconseguir el segell de Ciutat Amiga de la Infància, que s'aconsegueix demostrant les maneres mitjançant les quals tots els nens i nenes poden sentir-se segurs, escoltats, cuidats i, per tant, tinguin possibilitats de créixer i prosperar. Després de consultar amb les famílies sobre la seva experiència amb el servei de cura d'infants a la ciutat per tal d'entendre per què l'ús d'aquest servei gratuït era tan baix, l'Ajuntament de Manchester ha començat a prendre mesures per promocionar millor les escoles bressol i facilitar-hi l'accés, especialment entre les famílies vulnerables. Les examinem a continuació.

Acceso e inclusión: Mánchester

El reconeixement generalitzat que la inclusivitat i la diversitat multicultural als centres de cura d'infants aporta molts beneficis als nens, als seus pares i mares i al conjunt de la ciutat,

ha fet que l'Ajuntament de Manchester expressés el compromís de garantir que totes les escoles bressol ofereixin entorns d'aprenentatge de qualitat que acullin tot tipus de famílies . Per fer front a la disminució de l'ús dels fons per al Free Entitlement to Early Learning (FEEL, accés gratuït a l'educació preescolar), per exemple, l'Ajuntament va renovar [esforços per afavorir la participació i la conscienciació entre les famílies de les comunitats amb persones procedents de Bangladesh i del Pakistan](#), que eren uns dels col·lectius amb menys possibilitats d'accedir a l'educació i als serveis de cura d'infants en edat preescolar . Amb aquest objectiu, a finals de 2021 diferents comunitats van rebre fons de la Greater Manchester Combined Authority (GMCA) per ajudar aquests col·lectius. S'ha finançat un altre projecte per promoure els beneficis del FEEL (accés gratuït a l'educació preescolar) mitjançant una xarxa de mesquites, i fullets impresos amb informació en urdú, bengalí i panjabi. També s'han utilitzat altres estratègies com treballar amb la Greater Manchester Immigration Aid Unit per identificar les famílies estrangeres que acaben d'arribar i que compleixen el requisit ampliat de dos anys, per ajudar-les a accedir a l'educació preescolar.

També s'ha posat sobre la taula la necessitat de formar i proporcionar eines per la identificació precoç dels infants amb necessitats educatives especials (NEE) entre els treballadors i treballadores del sector privat, i de garantir que tots els centres educatius preescolars atenguin de manera satisfactòria i igualitària les necessitats dels infants. Amb aquest objectiu, a Manchester s'ha prioritzat millorar l'accés a l'educació i a la cura d'infants en edat preescolar per als pares amb fills amb NEE mitjançant el Rodney House Outreach Service, que té com a objectiu ajudar de manera eficaç els infants en els seus aprenentatges i ser, al mateix temps, una ajuda per als pares i mares. [A més, l'Ajuntament de Manchester ha assegurat recentment que formarà part d'un projecte de 5 anys finançat per l'organització benèfica Comic Relief](#) que proporcionarà accés a recursos de formació per ajudar els centres de cura d'infants a millorar els seus serveis amb els infants amb NEE .

En el sector benèfic tenim un exemple magnífic d'un entorn compromès a fer front a les desigualtats estructurals i els efectes de la pobresa mitjançant l'educació i el desenvolupament comunitari. ["Manchester Settlement"](#) es troba en un barri culturalment divers dels afores de l'East Manchester, i té com a objectiu oferir un entorn acollidor i inclúsiu amb un enfocament global que inclogui tota la família i on es pugui donar un suport als nens i a les famílies amb necessitats complexes mitjançant una extensa varietat de serveis de cura d'infants. Per exemple, tant les places privades com les subvencionades estan disponibles als espais per a nadons/infants/preescolars per a criatures de sis mesos a quatre anys i també es poden trobar a les escoles bressol comunitàries adscrites a l'organització sense ànim de lucre Ofsted (Office for Standards in Education).

També s'organitzen altres activitats tant per als infants com per als seus pares com sessions de joc, grups de suport de pares, activitats d'art/exercici físic, classes d'anglès per a estrangers (ESOL), i un rebost per a aquelles famílies que pateixen inseguretats alimentària. El personal que treballa aquí està plenament qualificat com a professional de l'educació preescolar i planifica i ofereix una extensa gama d'activitats inclusives i amb un objectiu clar a fi d'afavorir que tots els infants es desenvolupin adequadament. Gràcies a això, [la llar d'infants va obtenir el segell de "Bona" en l'última inspecció de la Ofsted](#).

Espais urbans: Barcelona

Com hem comentat a l'apartat 3.1.2, l'Ajuntament de Barcelona ha estat desenvolupant una estratègia innovadora per a la infància, que pretén alleugerir la càrrega de la figura del cuidador a les famílies creant un nou concepte de serveis de cura d'infants. La iniciativa de [«Ciutats Amigues dels Infants»](#), que va sorgir a Espanya el 2022, promovia la participació dels municipis per dissenyar i implantar polítiques públiques que milloressin el benestar dels infants, defensessin els seus drets, promoguessin la seva participació, i fessin de les ciutats llocs més habitables, equitatius i sostenibles. Les ciutats compromeses amb el compliment dels drets dels infants estan reconegudes públicament pel Comitè Espanyol de la UNICEF amb el segell de [Ciutat Amiga de la Infància](#), que s'atorga per un període de quatre anys, durant els quals els municipis han d'informar sobre els progressos que van fent. Barcelona és una d'aquestes ciutats.

Després de consultes contínues i extenses entre els infants i els joves adolescents de la ciutat, l'Ajuntament ha elaborat els següents informes: [Parlen els nens i nenes. El benestar de la infància a Barcelona\(2016\)](#); [Estratègia d'inclusió i de reducció de les desigualtats socials de Barcelona \(2017\)](#), i el [Pla del joc a l'espai públic \(2019\)](#). Aquestes estratègies han implementat polítiques que han començat a tenir un impacte positiu per a tots els infants i les seves famílies. Els casos següents són exemples d'innovació urbana que permeten que els infants puguin jugar i que, al mateix temps, hi pugui haver una interacció entre les famílies i els cuidadors que afavoreixi la prestació de serveis de cura d'infants entre les comunitats més enllà de la família biològica. Encara que Barcelona tingui més de 900 zones de jocs infantils, el Pla del joc a l'espai públic (2019) buscava transformar Barcelona i que passés de ser una ciutat amb zones de joc a ser una ciutat jugable el 2030. [Les accions per millorar i diversificar les infraestructures lúdiques actuals](#) inclouen el tancament al trànsit de diversos carrers de la ciutat durant els caps de setmana per prioritzar el joc; la garantia que el 60 % de les escoles públiques tinguin patis adequats per a un ús públic, i l'augment i la millora de les oportunitats de joc per als nens i nenes amb NEE . A Barcelona viuen aproximadament 246.453 infants i adolescents (fins als 17 anys), 34,4% dels quals estan en risc de pobresa i exclusió social, i el 2021, es va presentar un [Pla per a la Infància 2021-2030](#) per millorar les vides de tots els nens i adolescents de Barcelona. Aquest pla se centra en les vides dels infants que estan especialment influïts pel lloc on viuen i les circumstàncies de la seva família, [es basa en set drets de l'Infant i proposa trenta-tres reptes i setanta accions](#).

Superblocks in Barcelona – photo credits Santiago Levya del Rio

A més, qualsevol nou desenvolupament urbà ha de tenir en compte el benestar dels infants. Per exemple, [les superilles](#) finançades pel govern són una part molt característica del paisatge urbà de Barcelona . Aquestes illes de 400 x 400 m, que integren espais oberts del centre, han estat dissenyades amb l'objectiu de recuperar espais per als veïns mitjançant la limitació del trànsit. D'aquesta manera es vol promoure el joc i la cohesió/col·laboració social al mateix temps que es millora la biodiversitat. Les primeres superilles es van construir el 1993 i el 2005, i arran de projectes pilot del 2014, se n'han construït més i se n'estan planificant d'altres com a resultat de l'augment dels desplaçaments a peu o en bicicleta. La iniciativa coincideix amb el Pla de Mobilitat Urbana 2024 de la ciutat, que busca recuperar la ciutat dels cotxes [reduint els desplaçaments amb vehicle privat del 26 % al 18,5 % i fent que l el 81,5 % de tots els desplaçaments el 2024 es facin a peu, amb transport públic o amb Bicicleta.](#)

Caglia Cagliari: El programa «nidi gratis» [escola bressol gratuïta]

A Itàlia, poder accedir a l'estat del benestar depèn molt de la [situació geogràfica](#). A més, és un model que està principalment basat en les famílies, [especialment en les mares, i en l'atenció intergeneracional](#) . Dins aquest context, el [Pla Regional Sard per als Serveis Socials 2021-2023](#) situa la família en el centre de les polítiques relacionades amb diverses qüestions, com ara transport, salut, educació, habitatge, cultura i esport. Malgrat tot, és important assenyalar que hi ha mancances en polítiques i serveis estatals de suport a les famílies; les persones [LGBTQ i les famílies estrangeres \(per exemple, els immigrants forçosos\)](#) [no gaudeixen de nivells universals d'ajuda ni de reconeixement legal](#). A més, la dependència estatal de les famílies ha estat considerada un obstacle per [assolir la igualtat de gènere](#).

Sant'Elia, Cagliari – photo credits Elizabeth Ackerley

Reconeixent la baixa taxa de natalitat a Sardenya, juntament amb les altes taxes d'atur i de persones en risc de pobresa i exclusió, el Pla Regional de Sardenya estableix un seguit de polítiques per donar suport a la paternitat, incloent l'establiment d'una igualtat de tracte per a homes i dones per ajudar més dones a (re)incorporar-se al món laboral. Una d'aquestes polítiques, que la regió està seguint actualment, és el programa experimental "nidi gratis" (escola bressol gratuïta). [Aquest programa, que ha estat subvencionat amb 5,5 milions d'euros l'any entre el 2021 i el 2023](#), ofereix a les famílies amb nens i nenes de 0 a 36 mesos que ja reben un subsidi per a la cura dels fills en funció dels seus ingressos una quantitat màxima al mes de fins a 200 € durant un màxim d'11 mesos per ajudar-los a pagar una escola bressol pública o privada . El programa va destinat als pares i mares (inclosos els pares/mares de família monoparental, els no casats, els residents i els no residents) amb una criatura entre els 0 i els 36 mesos, inclosos els infants adoptats o en acollida, que guanyin menys de 40.000 € l'any i que presentin una sol·licitud. En reconeixement de les diferències regionals quant a la prestació de serveis de cura a la primera infància, les subvencions per [al «nidi gratis» es poden utilitzar en escoles bressol tant públiques com privades](#), així com en serveis de mainadera . Tot i que el programa no està obert a tothom, proporciona un ajut econòmic a les famílies amb pocs ingressos.

Conclusions y Recomendacions

En aquest informe hem exposat el panorama actual d'oferta d'escoles bressol a les regions metropolitanes de l'àrea de Greater Manchester, al Regne Unit; de Cagliari, a Sardenya, i de Barcelona, a Catalunya, i hem analitzat algunes qüestions relacionades amb aquest tema. Imaginant com podria ser una infraestructura progressiva i inclusiva d'escoles bressol hem proporcionat exemples d'aquestes tres ciutats. Des del Regne Unit, hem inclòs actuacions positives dutes a terme per l'Ajuntament de Manchester per fer front a la disminució de l'ús d'escoles bressol subvencionades entre els veïnats amb famílies de Bangladesh i el Pakistan. També hem inclòs l'exemple del Manchester Settlement, una organització benèfica que, mitjançant el seu enfocament inclusiu, global i de tota la família, està ajudant a lluitar contra les desigualtats estructurals i l'impacte de la pobresa.

A Barcelona, la introducció d'un sistema de tarifes socials que té en compte els ingressos de les famílies en relació amb el cost de les escoles bressol, és un exemple excel·lent de com es pot afavorir l'augment de sol·licituds de places d'escoles bressol per part de famílies amb pocs ingressos. A més, i encara més important, el pla de l'Ajuntament de la ciutat per ampliar l'oferta actual de places gratuïtes d'escoles bressol, juntament amb l'ampliació del nombre d'escoles bressol públiques a la ciutat, demostra el seu compromís per garantir que la cura dels infants i l'educació preescolar es converteixin en un servei públic universal a l'abast de totes les famílies i infants.

Per la seva banda, a Sardenya, per augmentar la baixa taxa de natalitat, la inversió pública en el programa experimental d'escoles bressol gratuïtes busca ajudar les famílies amb infants de 0 a 36 mesos d'edat oferint-los un màxim de 200 € mensuals per pagar una escola bressol pública/privada durant un màxim d'onze mesos. Encara que aquest programa no cobreixi totes les despeses relacionades amb la cura d'infants per a aquest grup d'edat, ajuda, si més no, a reduir costos, especialment per a les famílies amb ingressos baixos.

Mostrant exemples de bones pràctiques i innovació d'aquestes tres regions, esperem haver presentat un argument a favor de la necessitat de crear polítiques progressives i inclusives per a la cura d'infants. Amb aquesta finalitat, creiem que a la ciutat de Manchester i a la gran aglomeració urbana de l'àrea de Greater Manchester, es pot innovar en les següents àrees:

- 1) Millorar les condicions de prestació de serveis de cura d'infants (per als usuaris i per als treballadors i treballadores del sector). Això implica reconèixer que la cura d'infants s'hauria de tractar com una qüestió d'infraestructura com altres serveis públics, i, per tant, invertir-hi en conseqüència. Entre altres mesures, es podria augmentar la disponibilitat d'hores gratuïtes; ampliar les subvencions actuals per a la cura d'infants per tal que també se'n puguin beneficiar els nens i les nenes de més de 3 i 4 anys, que actualment són els únics que hi tenen dret, amb ajudes que variïn en funció dels ingressos familiars; millorar les condicions laborals dins del sector garantint el salari mínim per als treballadors i treballadores amb titulació de Nivell 3, i oferir sous més elevats basats en els salaris dels mestres d'educació primària per als treballadors i treballadores amb estudis superiors.

- 2) Ampliar la disponibilitat d'escoles bressol. **Millorar el sistema d'accés a les escoles bressol per a tots els infants, i eliminar totes les barreres socioeconòmiques per a les famílies amb infants amb NEE. També recomanem continuar ajudant de manera especial les famílies procedents de grups ètnics minoritaris per tal que puguin accedir a les escoles bressol i als centres d'educació preescolar.**
- 3) Invertir en escoles bressol. Això inclou innovar en tot allò que pensem que inclou la cura d'infants, especialment fora de la llar. La cura d'infants no és només un servei institucionalitzat, sinó que també rep el suport d'infraestructures informals i, per tant, requereix **invertir en espais socials dissenyats pensant en els infants per tal que es puguin fer servir com a espais intergeneracionals d'atenció a les persones.** Això podria coincidir amb els objectius de l'Ajuntament de reduir la pol·lució de l'aire amb la creació d'una ciutat jugable amb més àrees de poc trànsit i més parcs infantils. Això facilitaria les interaccions entre pares i cuidadors, cosa que propicia la creació de sistemes autogestionats de cura d'infants fora de la llar.

Declaració de finançament

La recerca en la qual es basa aquest informe va ser generosament finançada per una beca CAPE (2022-2023) anomenada «Co-developing innovative urban policy strategies on poverty and austerity in Manchester, UK» (Desenvolupament conjunt d'estratègies innovadores de política urbana sobre pobresa i austeritat a Manchester, Regne Unit) i va tenir el suport del projecte «Austerity and Altered Life-Courses» (UKRI, 2021-2025, MR/T043261/1). Agraïm a l'Ajuntament de Manchester i a la Universitat de Manchester el seu suport addicional en el camp pràctic i professional.

Agraïments

Anissa Kheratkar, Manchester City Council
Caterina Satta, University of Cagliari
Carrie Mooney, Manchester City Council
Chris Peters, University of Manchester
David Houlston, Manchester City Council
Diana Marre, University of Barcelona
Eva Herman, University of Manchester
Guiliana Mandich, University of Cagliari
Graham Whitham, Greater Manchester Poverty Alliance
Joanna Hill, Trussell Trust
Lizzie Bassford, Manchester Settlement
Peter Norris, Manchester City Council
Phillipa Walker, University of Manchester
Rebecca Bromley, University of Manchester
Rosalba Demartis, Cagliari Council
Terri Lucas, University of Manchester
Valentina Cuzzocrea, University of Cagliari

Si tiene alguna pregunta o comentario sobre el informe, póngase en contacto con nosotros:
austerityalters@manchester.ac.uk